

Δημήτρης Α. Κατσορίδας*

**Να μιλήσουμε ξανά για την
Εργατική Δημοκρατία**
Σκέψεις με αφορμή τις εργατικές καταλήψεις
συνδικάτων τον Δεκέμβρη

Ανεξάρτητα με τη γνώμη που μπορεί να έχει κάποιος σχετικά με την τετραήμερη συμβολική κατάληψη των γραφείων της ΓΣΕΕ (από 17/12/ έως 20/12/2008) ή για τις καταλήψεις κτηρίων άλλων συνδικάτων (όπως της ΕΣΗΕΑ ή των Εργατικών Κέντρων Θεσσαλονίκης, Βόλου, Ιωαννίνων κ.λπ.) από εργαζόμενους κυρίως του ιδιωτικού τομέα της επισφαλούς εργασίας και λαμβάνοντας ταυτόχρονα υπόψη την εξέγερση της νεολαίας, τον Δεκέμβριο, καθώς και την κατασταλτική αντιμετώπιση των κινημάτων από το κράτος, αυτό το οποίο τίθεται επί τάπητος προς συζήτηση είναι το ζήτημα της δημοκρατίας, τόσο στο επίπεδο του εποικοδομήματος όσο και στο εσωτερικό των κινημάτων.

Στην προκειμένη περίπτωση, θα μας απασχολήσει το δεύτερο ζήτημα. Στη βάση αυτή θα επιχειρήσουμε να διατυπώσουμε κάποιες πρώτες σκέψεις.

Αυτό το οποίο αναδείχτηκε από τις κινητοποιήσεις της νεολαίας, τον Δεκέμβριο του 2008, καθώς επίσης και από την κατάληψη των κτηρίων των συνδικάτων είναι κατ' αρχάς η έλλειψη εκπροσώπησης μεγάλων τμημάτων της κοινωνίας από τους υπάρχοντες φορείς. Το δεύτερο στοιχείο και των δύο ενεργειών είναι η αντιγραφειοκρατική διάθεση των συμμετεχόντων και η προώθηση αντιεραρχικών μορφών λειτουργίας. Και αυτό είναι λογικό να συμβαίνει επειδή τέτοιες μορφές δράσης αναζητούν και ανάλογες μορφές λειτουργίας και οργάνωσης, όπως είναι οι συνελεύσεις, οι ανακλητές συντονιστικές επιτροπές κ.λπ.

* ΣΗΜΕΙΩΣΗ ΤΕΤΡΑΔΙΩΝ

Ο Δημήτρης Α. Κατσορίδας είναι υποψήφιος διδάκτωρ, ερευνητής ΙΝΕ/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ.

Ωστόσο, από αυτές τις ενέργειες, αναδεικνύονται αντιφατικά στοιχεία. Το κυριότερο απ' όλα είναι ότι, σε πολλές περιπτώσεις, δυσκολεύονται να κινητοποιήσουν την πλειονότητα του κόσμου στον οποίο απευθύνονται, τόσο τα συντονιστικά των φοιτητών που προβαίνουν σε κατάληψη των σχολών τους όσο και η κατάληψη του κτηρίου της ΓΣΕΕ και των άλλων συνδικάτων. Αυτό σημαίνει ότι όποιες μορφές δράσης κι αν επιλεγούν, θα πρέπει πρωτίστως να απευθύνονται στην κοινωνία και να είναι λειτουργικές, ώστε να μπορέσουν να πείσουν τους εργαζόμενους και τη νεολαία ότι υπάρχει και άλλος δρόμος. Για παράδειγμα, σε πολλές καταλήψεις σχολών, ενώ οι μορφές οργάνωσης είναι η «συνέλευση βάσης», η «άμεση δημοκρατία» και το «ανοιχτό συντονιστικό» της κατάληψης, εντούτοις, σε αυτά δεν εκπροσωπούνται οι τάσεις εκείνες οι οποίες έχουν διαφορετική άποψη ή ακόμη διαφωνούν με αυτές τις μορφές δράσης. Και αν δεν συμμετέχουν λόγω υπαιτιότητάς τους, τότε η ευθύνη είναι αποκλειστικά δική τους. Αν, όμως, δεν συμμετέχουν επειδή δεν τους δέχονται τα συντονιστικά γιατί τους θεωρούν σαμποτέρ της κατάληψης, τότε τίθενται ζητήματα δημοκρατικής λειτουργίας. Διότι, αν και κάποιες φοιτητικές παρατάξεις διαφωνούν με αυτές τις μορφές πάλης, παρ' όλ' αυτά εξακολουθούν να διαθέτουν υπολογίσιμες δυνάμεις στους αντίστοιχους χώρους¹.

Πολλοί αγωνιστές, ιδιαίτερα από τον αναρχοσυνδικαλιστικό χώρο ή την εξωκοινοβουλευτική Αριστερά, θεωρούν ως ανώτερες μορφές έκφρασης του εργατικού κινήματος τα εργατικά συμβούλια - και πολύ καλά κάνουν. Ξεχνούν, όμως, ότι στις περισσότερες αυτών των περιπτώσεων η επαναστατική πτέρυγα ήταν μειοψηφία, ενώ ο συσχετισμός δύναμης ήταν υπέρ του ρεφορμισμού. Όμως, και σε αυτές τις ανώτερες μορφές πάλης εκπροσωπούσαν όλα τα πολιτικά ρεύματα του εργατικού κινήματος. Ακόμη και στην Οκτωβριανή Επανάσταση του 1917, οι μπολσεβίκοι ήταν μειοψηφία στα σοβιέτ, ενώ την πλειοψηφία την είχαν οι μενσεβίκοι, οι σοσιαλεπαναστάτες και άλλοι. Οι μπολσεβίκοι την πλειοψηφία την απέκτησαν λίγο πριν από την εξέγερση.

Κατά συνέπεια, ένα από τα βασικά διακυβεύματα όλων αυτών των ενεργειών είναι το αν θα καταφέρουν να προωθήσουν μαζικές διαδικασίες βάσης μέσω μορφών πραγματικής εργατικής ή άμεσης δημοκρατίας, με εκλεγμένους και άμεσα ανακλητούς αντιπροσώπους, αμφισβητώντας έτσι έμπρακτα την υπάρχουσα ηγεμονία. Διότι, δεν θα πρέπει να ξεχνάμε ότι οι εκάστοτε ηγεσίες του συνδικαλιστικού κινήματος εκλέγονται και δεν διορίζονται από το κράτος,

1. Όταν ήμουν φοιτητής, στο ΤΕΙ Μεσολογγίου, είχαμε κάνει κατάληψη των σχολών το φθινόπωρο του 1984. Στη Συντονιστική Επιτροπή Κατάληψης είχαν δικαίωμα να εκπροσωπούνται όλες οι παρατάξεις, ακόμη και αυτές οι οποίες διαφωνούσαν με την κατάληψη, όπως για παράδειγμα η ΔΑΠ (παρατάξη της Νέας Δημοκρατίας) ή η ΠΣΚ (παρατάξη του ΚΚΕ). Ήταν, βέβαια, μειοψηφία στο συντονιστικό όργανο, αλλά μπορούσαν να εκπροσωπούνται σ' αυτό, εκτός και αν οι ίδιες δεν ήθελαν. Συμμετείχαν, όμως, πάντα στις διαδικασίες της συνέλευσης και έλεγαν πάντα τη γνώμη τους, η οποία ήταν ενάντια στην κατάληψη. Όμως, ποτέ κανείς δεν τους απαγόρευε να εκφραστούν.

όπως γινόταν για αρκετές δεκαετίες στην Ελλάδα. Άρα, το ζήτημα είναι πολιτικό και όχι οργανωτικό.

Έτσι, σε ό,τι αφορά την άποψη ότι οι αγώνες ηττώνται εξαιτίας της προδοτικής πολιτικής των ηγεσιών, το ερώτημα είναι ανάλογο με αυτό που είχε θέσει ο Μαρξ: «Γιατί η εργατική τάξη αφήνει τον εαυτό της να εξαπατηθεί;» Το αμέσως επόμενο ερώτημα που γεννάται είναι το εξής: γιατί οι εργαζόμενοι ψηφίζουν αυτές τις ηγεσίες και όχι κάποιες άλλες, τις ταξικές; Κατά τη γνώμη μου, αυτό συμβαίνει επειδή η συνείδηση της εργατικής τάξης είναι ρεφορμιστική και άρα οι εκάστοτε εκπρόσωποί της αντιστοιχούν σε αυτό το επίπεδο συνείδησης.

Το ζήτημα, λοιπόν, είναι ζήτημα συσχετισμού δύναμης και αντικειμενικών συνθηκών και όχι συναισθηματικό. Διότι, οι ηγεσίες και οι κοινωνικοί φορείς ασκούν ρόλους ιστορικούς-κοινωνικούς και όχι προδοτικούς. Για παράδειγμα, δεν μπορούμε να εγκαλούμε τις υπάρχουσες ηγεσίες να γίνουν κάτι παραπάνω από αυτό που είναι και μπορούν να κάνουν, δηλαδή να υιοθετήσουν το προγραμματικό πλαίσιο της ριζοσπαστικής Αριστεράς ή του ελευθεριακού συνδικαλισμού. Διότι, από τη θέση και τον ρόλο τους δεν μπορούν να είναι κάτι άλλο.

Κατά συνέπεια, το πρώτιστο καθήκον είναι να αναγνωρίσουμε την αντικειμενική κατάσταση για να μπορέσουμε κατόπιν να την αλλάξουμε. Διότι, αν κατανοήσουμε ότι η συνείδηση της εργατικής τάξης είναι κατά κύριο λόγο ρεφορμιστική, τότε θα μπορέσουμε να καταλάβουμε για ποιον λόγο η απουσία ταξικής-συνδικαλιστικής συνείδησης εκφράζεται και στο επίπεδο των συσχετισμών δύναμης στη ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ και στην απουσία αυτοοργάνωσης στη βάση.

Υπάρχουν, βέβαια, ενδιαφέρουσες προσπάθειες συνδικαλιστικών οργανώσεων, όπως η πρωτοβουλία για σύσταση σωματείου επισφαλώς απασχολούμενων ή των οικιακών βοθητών ή των ανασφάλιστων στα ΜΜΕ ή των εργαζόμενων σε ντιλίβερι (μηχανάκια) ή των σερβιτότων-μαγείρων κ.λπ., αλλά αυτές είναι ακόμη στα σπάργανα.

Υπό αυτήν την έννοια, όταν υπάρχει αυτό το αρχιπέλαγος της επισφάλειας, όταν οι εργαζόμενοι με επισφαλή απασχόληση ανέρχονται στο 1.000.000 άτομα (σύμφωνα με στοιχεία του ΙΝΕ/ΓΣΕΕ), όταν αυτές οι μορφές εργασίας συνεχώς διευρύνονται και δεν καλύπτονται από πουθενά, όταν για πρώτη φορά μετά από έναν σχεδόν αιώνα επανεμφανίζεται αξιοπρόσεκτος ελευθεριακός συνδικαλισμός μέσα στα επισφαλή τμήματα της εργατικής τάξης, τότε τέτοιου τύπου συμβολικές ενέργειες, όπως η κατάληψη της ΓΣΣΕ, του Εργατικού Κέντρου Θεσσαλονίκης, της ΕΣΗΕΑ, του Εργατικού Κέντρου Βόλου, του Εργατικού Κέντρου Ιωαννίνων κ.λπ., όσο και αν κόβουν τις γέφυρες διαλόγου εκατέρωθεν, εντούτοις, εκπροσωπούν μια υπαρκτή τάση, κυρίως στον ιδιωτικό τομέα και θέτουν ζητήματα προς διερεύνηση στο επίσημο συνδικαλιστικό κίνημα, όλων των βαθμίδων, τα οποία θα πρέπει να λάβει σοβαρά υπόψη και να επαναπροσδιορίσει τη στάση του, ώστε να ικανοποιήσει τις προσδοκίες των εργαζομένων.

Διότι, οι καταλήψεις κτηρίων των συνδικαλιστικών οργανώσεων αναδεικνύουν υπαρκτά προβλήματα και υπαρκτές αντιθέσεις στο εσωτερικό του κόσμου

της εργασίας. Καταδεικνύουν «...αφενός, τον αμιγώς εργατικό χαρακτήρα του εγχειρήματος και αφετέρου, την επιθυμία να συζητηθεί η προοπτική, όχι της εφεύρεσης ενός νέου μέσου εργατικής δράσης διαφορετικού από τα εργατικά συνδικάτα, αλλά της επεξεργασίας των απαραίτητων εκείνων στοιχείων, που θα επέτρεπαν στο συνδικαλιστικό κίνημα να (επανα)λάβει (και) στην Ελλάδα ορισμένα διαφοροποιημένα και δη ταξικά χαρακτηριστικά».²

Κατά συνέπεια, η καταγγελία ότι η ενέργεια της κατάληψης του κτηρίου της ΓΣΕΕ ήταν «προβοκατόρική κίνηση μιας μειοψηφίας πολιτών, που δηλώνουν “εργαζόμενοι”...», όπως έγραφε το Δελτίο Τύπου του ΕΚΑ³, ή ότι οι καταληψίες εντάσσονται στον αντιεξουσιαστικό χώρο ή στην εξωκοινοβουλευτική Αριστερά, δεν βοηθά στο να κατανοηθεί το φαινόμενο και να βγουν τα απαραίτητα συμπεράσματα. «Άλλωστε και οι χώροι αυτοί στο πλαίσιο της διαπάλης των ιδεών, διεκδικούν, παρεμβαίνουν (συχνά και με αντισυμβατικούς όρους) και καλύπτουν κενά που αφήνει η απουσία και η ανεπαρκής παρέμβαση σε ιδιαίτερα ευαίσθητους εργασιακούς χώρους από την πλευρά των υπόλοιπων ιδεολογικών ρευμάτων που δρουν και κυριαρχούν στο συνδικαλιστικό κίνημα»⁴.

Άρα το ζήτημα δεν είναι να καταδικαστούν τέτοιες μορφές δράσης ή να καταγγελθούν ως μη αντιπροσωπευτικές, αλλά να ακουστεί η κραυγή αυτών που προσπαθούν να αποκτήσουν φωνή, επειδή έχουν κάτι να πουν και θεωρούν ότι δεν τους εκπροσωπεί κανένας. Διότι, στα μάτια των επισφαλώς εργαζομένων και των ανέργων θεωρείται ότι το επίσημο συνδικαλιστικό κίνημα (ΓΣΣΕ και ΑΔΕΔΥ) αντιπροσωπεύει μόνο τους «εξασφαλισμένους» στην αγορά εργασίας μισθωτούς και ότι έχει χάσει τον ρόλο του, μετατρέπόμενο σε μια κλειστή συντεχνία. Αυτό εξάλλου φαίνεται και από την ανακοίνωση των καταληψιών: «Η κατάληψη του ανακτόρου της ΓΣΕΕ... αντανακλά αυτή την αγανάκτηση του κόσμου που δεν μπορεί να εκφραστεί από τις ηγεσίες και τους καριερίστες που στηρίζουν το σύστημα. Καταλάβουμε το συγκεκριμένο κτίριο ακριβώς γιατί υποτίθεται ότι συμβολίζει αγώνες εργατικούς γιατί ανήκει σε όλους εμάς που αγωνιζόμαστε για τα δικαιώματά μας και για ένα διαφορετικό μέλλον»⁵. Στην ίδια ανακοίνωση, απαντώντας στο Δελτίο Τύπου του ΕΚΑ, θέτουν τα εξής ερωτήματα προς απάντηση: «Κατά πόσο το ΕΚΑ εκφράζει όλους τους εργάτες;

Εκφράζει τον κόσμο που δεν συνδικαλιζέται γιατί αρνείται να εκπροσωπηθεί από έναν υποταγμένο-γραφειοκρατικό και άνευρο συνδικαλισμό;

Εκφράζει τους χαμηλόμισθους εργάτες που δουλεύουν “μαύροι” και ανασφάλιστοι, με ελαστικά ωράρια, ακριβώς γιατί αυτοί οι κύριοι έχουν υποχωρήσει στις απαιτήσεις των αφεντικών και της κυβέρνησης;»

2. Για περισσότερα σχετικά με την κατάληψη του κτηρίου της ΓΣΕΕ βλέπε το ενδιαφέρον άρθρο του Aroshu, «Εργατική (ανα)κατάληψη της ΓΣΕΕ», «Η Εποχή», 28/12/2008.

3. Βλέπε Δελτίο Τύπου του Εργατικού Κέντρου Αθήνας, αρ. πρωτ. 3537, 18/12/2008.

4. Α. Πετρόπουλος, «Να ανοίξουν τα συνδικάτα», «Η Αυγή», 21/12/2008.

5. Ανακοίνωση της Κατάληψης του κτηρίου της ΓΣΣΕ, της 19/12/2008.

Παρόμοιου περιεχομένου ήταν και οι ανακοινώσεις της κατάληψης του κτηρίου της ΕΣΗΕΑ και άλλων.

Αυτοί που συνθέτουν τους καταληψίες και συμμετέχουν στις ανοιχτές γενικές συνελεύσεις προέρχονται, κυρίως, από χώρους εργασίας που κυριαρχεί η επισφάλεια, το «μπλοκάκι», η μερική απασχόληση, οι υπεργολαβίες, τα stage των 450 ευρώ χωρίς ασφάλιση, οι ελαστικές σχέσεις εργασίας, η ανασφάλιστη εργασία, η δουλειά με το κομμάτι, η εργοδοτική αυθαιρεσία, οι απολύσεις, τα παιδιά με μηχανάκια, οι μετανάστες, οι άνεργοι, η μαύρη εργασία κ.λπ. Δηλαδή, όλα τα τμήματα των εργαζομένων που δεν έχουν καμιά φωνή στο οργανωμένο συνδικαλιστικό κίνημα, και που δεν εκπροσωπούνται στα Διοικητικά Συμβούλια των συνδικάτων γιατί εργάζονται σε μικρές επιχειρήσεις ή ακόμη και σε μεγάλες επιχειρήσεις, όπου ο συνδικαλισμός είναι ανύπαρκτος και ανθεί η εργοδοτική τρομοκρατία.

Σε όλα αυτά τα τμήματα της μισθωτής εργασίας, σε όλο αυτό το σύγχρονο προλεταριάτο/πρεκαριάτο, ο επίσημος συνδικαλισμός έχει επικίνδυνα καθυστερήσει να προσανατολισθεί έχει καθυστερήσει επικίνδυνα να τα προσελκύσει και να τα εντάξει στα συνδικάτα, τροποποιώντας τα καταστατικά τους και θέτοντας στο περιθώριο παραταξιακές σκοπιμότητες από τον φόβο αλλαγής των συσχετισμών.

ΠΟΛΙΤΕΣ ΟΛΙΣ ΟΛΙΤΗΣ ΟΛΙΤΙΚΗ ΟΛΙΤΙΣΜΟΣ *Ενεργοί* ΠΟΛΙΤΕΣ

Μηνιαία περιοδική έκδοση των Ενεργών Πολιτών
Μαυρομυιάλη 7, Αθήνα, τηλ.: 210.3614332 • 210.8659073

Ο πολιτισμός της κάθε μέρας είναι η πολιτική της ανατροπής και της δημιουργίας.

Οι ΠΟΛΙΤΕΣ επιδιώκουν να είναι ένα περιοδικό ευρύτερου ενδιαφέροντος, που κυκλοφορεί πανελλαδικά σε μηνιαία βάση. Στηρίζεται από συνεργάτες που δεν έπαψαν να αγωνίζονται και να δημιουργούν ως σκεπτόμενοι πολίτες αυτής της χώρας.

Οι ΠΟΛΙΤΕΣ είναι μια εναλλακτική πρόταση στη ρηχή καταναλωτική κοινωνία του σήμερα.

**ΖΗΤΕΙΣΤΕ ΤΟ ΑΠΟ ΤΑ ΠΕΡΙΠΤΕΡΑ
ΚΑΘΕ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΤΟΥ ΜΗΝΑ**

MONTHLY REVIEW

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Ανεξάρτητο Σοσιαλιστικό Περιοδικό

Το *Monthly Review* είναι ένα ανεξάρτητο σοσιαλιστικό περιοδικό, μηνιαίας κυκλοφορίας. Αποτελεί την ελληνική έκδοση του ομώνυμου αμερικανικού περιοδικού, που ίδρυσαν το 1949 οι Leo Huberman και Paul Sweezy.

- Στις σελίδες του *MR*, περιέχονται αναλύσεις και απόψεις διανούμενων και ακτιβιστών για την πολιτική, οικονομική και κοινωνική κατάσταση στην Ελλάδα και στον κόσμο.
- Στην ιστοσελίδα του *MR* (www.monthlyreview.gr), η οποία ενημερώνεται καθημερινά, παρουσιάζονται αναλύσεις σε γεγονότα και καταστάσεις που δεν απασχολούν συνήθως τα ελληνικά μέσα ενημέρωσης.
- Στις εκδόσεις του *MR* (*The Monthly Review Imprint*), δημοσιεύονται έργα Ελλήνων, Αμερικανών και Ευρωπαίων προοδευτικών και αριστερών διανοητών για θέματα της παγκόσμιας πραγματικότητας.

Το *Monthly Review* διανέμεται σε συνδρομητές και σε επιλεγμένα βιβλιοπωλεία.

www.alternation.gr